

Det Anarkistiska Biblioteket

Vem var B. Traven

Ingemar Johansson

Ingemar Johansson
Vem var B. Traven

<http://skarv.nu/portfolio/vem-var-b-traven/>

sv.anarchistlibraries.net

Till en början livnärde sig Traven på allsköns tillfälliga påhugg, som daglönare helt enkelt. Dock tycks han ha skrivit på varje ledig stund, det fåtal vittnesmål som finns från den första tiden i Mexiko talar om en besatt liten karl som plitade i sin anteckningsbok dag som natt. Succén lät inte vänta på sig. 1926 kom *Das Totenschiff* (Dödsskeppet) och *Der Wobbly* (Bomullsplockarna – ordagrant IWW-aren), 1927 *Die Schatz der Sierra Madre* (Sierra Madres skatt som senare filmatiserades av John Huston, varvid Traven för övrigt dök upp som sin egen agent, “Hal Croves”) och inom en följd av år en lång rad böcker, framför allt den så kallade djungelserien (från *Kärran* till *Djungelgeneralen*), som skildrar såväl indianernas förnedring och omänskliga slit i mahognylägren som mexikanska revolutionens framväxt 1910.

Travens vidare öden ska inte kalfatras här. Vi vet som sagt inte med säkerhet när eller var han föddes (1882 är troligast; kanske i USA, kanske i Tyskland eller Polen, kanske ute till havs), men det råder inga tvivel om att han dog i Mexico City den 26 mars 1969. Dödsattesten är utställd på “Traven Torsvan Croves”. På dödsbädden uppmanade han hustrun att avslöja för världen att han också var Ret Marut. Hans aska spreds över floden Rio Jataté i Chiapas.

förläggare i Büchergilde Gutenberg. Traven blev också lidelsefullt gripen av Mexikos historia och framför allt av indianernas liv. Han företog långa studieresor till Chiapas mest avlägsna hörn, vistades bland indianerna och studerade deras språk och kultur ingående. Han deltog även som fotograf i en arkeologisk expedition, vilket 1928 resulterade i reseskildringen *Land des Frühlings* (*Vårens land*, aldrig översatt till svenska). Den boken (som inte alltför många har brytt sig om att läsa) och den djupa kännedom som författaren där och annorstädes demonstrerar om ursprungsbefolkningens levnadssätt vederlägger för övrigt teorin att B. Traven bestod av två personer — en som berättade och en som skrev. Den tesen grundar sig framförallt på de mer äventyrsbetonade *Dödsskeppet* och *Skatten i Sierra Madre*, men faller platt till marken om man beaktar de långt fler böckerna med indianska ledmotiv.

Members of the Palacios Expedition.
Traven is second from right.

B. Traven är en av världslitteraturens märkligaste och tillika mest mystiska författare. Själv framhöll han ofta att hans person var ointressant — det var böckerna som var viktiga. “Om inte en författares verk kan fånga intresset, så är han inte värd att bry sig om.” Ironiskt nog blev Traven världsberömd inte bara för sina böcker utan lika mycket för sin maniska skygghet — han vägrade till en början fullständigt att lämna ut några uppgifter om sig själv, och när trycket med växande ryktbarhet omsider blev för stort så slog han blå dunster i ögonen på alla och envar. Han hävdade envist att han var född i USA — ibland 1882, ibland 1890; ibland i San Francisco, ibland i Chicago — och efter stormiga ungdomsår hade han antingen flyttat direkt till Mexiko, påstod han, eller möjligen tillbringat någon tid i Tyskland. Han avböjde alla intervjuer, ingen visste hur han såg ut.

Åtskilliga teorier var i svang om vem han egentligen var. Kanske hade Jack London bara simulerat självmord 1914 för att elva år senare dyka upp i Mexiko? Kanske var det dadaisten Arthur Cravan som inte alls förlit sig på sin segelbåt utanför Venezuelas kust utan nu levde författarliv i djungeln? Kanske hade den bayerske journalisten och rådsocialisten Ret Marut, som med nöd och näppe klarat sig undan en given arkebusering i München 1919, lyckats krängla sig över Atlanten till Mexiko, varifrån han nu spred sina anarkistiska appeller? Traven skrattade åt somt och drev med annat. Men ryktet om att han skulle vara identisk med Ret Marut tillbakavisade han med en frenesi som bekräftar giltigheten i Sigmund Freuds tes om förnekandets sanning. Ty idag kan vi med säkerhet slå fast att B. Traven var Ret Marut.

Men vem var Ret Marut? Det vet man inte heller. Liksom “B. Traven” var “Ret Marut” en pseudonym. Maruts och Travens samlade litterära kvarlåtenskap talar för att dessa namns gemensamma bärare blev tidigt föräldralös och bar på ett svårartat faderskomplex (kanske visste han rentav själv inte så mycket om sin härkomst). Själva språkbehandlingen vittnar för övrigt både om att han (oavsett födelseort) växte upp i Tyskland och att tyskan var hans modersmål. Första gången det märkliga namnet Ret Marut dyker upp är i en förteckning över skådespelare i Essen 1907. Dessförinnan är det tomt, men åren 1907-1919 har man lyckats kartlägga något så när. Förutom teater ägnade sig Marut åt skriftställerier och från och med år 1917 gav han från München ut tidskriften *Der Ziegelbrenner* (Tegelbrännaren eller kanske bättre Tegelslagaren), som huvudsakligen fylldes med hans egna texter, de flesta med litterära anslag. Många av dem har en uttalat individualanarkistisk tendens och är uppskruvade och excentriska. Tematiskt finns ett visst släkttycke med vad Traven senare skulle komma att skriva, men stilen är långt mer obalanserad.

Direkt efter första världskrigets slut — vi skriver då november 1918 — utbröt revolution över större delen av Tyskland. I München bildades en rådsrepublik där Marut var djupt engagerad. Han arbetade tillsammans med anarkisten Gustav Landauer inom rådsrepublikens censurmyndighet. Den 1 maj 1919 var det sociala experimentet över. Vita frikårer under ledning av socialdemokraterna Noske och Hoffmann invaderade München och slaktade allt motstånd. Landauer lynchades på öppen gata och Marut togs tillfångas och fördes till en summarisk ståndrätt, där utgången var given. Tumult uppstod emellertid i fängskön och Marut lyckades fly. "En gnista av mänsklighet uppstod för ett ögonblick hos två soldater, när de såg hur man här handskades med det dyrbaraste som en människa äger, nämligen livet. De var inte utan delaktighet i den flykt som då kom till stånd. Här ska de tackas för att ett människoliv sparades", skrev Marut sju månader senare i *Der Ziegelbrenner*.

Ytterligare fem nummer av tidskriften kom ut från olika utgivningsorter, det sista 1921. Marut var efterlyst för högförräderi och befann sig ständigt på flyende fot. Vintern 1923-24 hade han hamnat i London, där han hos amerikanska myndigheter förgäves försökte få inresetillstånd till USA. I det sammanhanget uppgav han Ret Marut som sitt riktiga namn och San Francisco som födelseort — en uppgift som inte kunde kontrolleras eftersom alla folkbokföringsuppgifter där försvann i jordbävningen 1906. Han blev också arresterad av Londons polismyndighet för att som utlänning inte ha anmält sig för registrering. Då kallade han sig i stället för Otto Feige och påstod sig vara född i Schwiebus, numera Swiebodzin i Polen. Undersökningar visade att en sådan person faktiskt hade existerat där, även om ingen hade hört av honom sedan 1905 då han utmärkt sig som politisk agitator. Mycket talar dock för att också detta är ett blindspår — troligen var Feige en av Maruts revolutionära kamrater vars personuppgifter han hade memorerat. Under alla omständigheter släpptes Marut av Londonpolisen i april 1924 och någon gång på sommaren samma år dyker han upp i Mexiko. "Bayraren från München är död", skrev han då i en anteckningsbok som senare återfanns bland B. Travens efterlämnade papper.

I stället föddes B. Traven. Till en början kallade sig vår hjälte för Traven Tor-svan (och fablade ibland om norskt påbrå). Initialen B har förresten aldrig fått någon förklaring, även om både journalister och litteraturhistoriker emellanåt har tolkat den godtyckligt. Det är inget tvivel om att Traven som författare fann sina ämnen i Mexiko samtidigt som han blev sitt anarkistiska credo trogen. Maruts överspända prosa förbyttes i Travens rappa och medryckande stil. Manuskriften skrevs på tyska, men Traven själv hävdade att de var översatta från engelska, och skickades till Tyskland där de så småningom fick en kongenial